

21 Ree (*Capreolus capreolus*)

21.1 Verspreiding en aantalsontwikkeling

Reeën hebben een voorkeur voor parklandschap: bebost gebied, afgewisseld met akkers en weilanden. Ze hebben een voorkeur voor loof- of gemengd bos met enige ondergroei die als dekking kan dienen. Ze houden zich vooral op in de boszomen, omdat ze hier zowel over voedsel (weiland, kruidenzomen) als vluchtmogelijkheden (de dekking van het bos) beschikken. Het ree leeft echter ook in open parklandschappen zoals heideterreinen, polderland en zelfs uitgesproken vochtige landschapstypen zoals rietvelden (Lange *et al.* 1994).

Over de afgelopen periode jaar fluctueerde het aantal reeën in de provincie tussen de 8758 (in 2002) en 10417 (in 2008) (tabel 21.1). Deze gegevens zijn hoofdzakelijk gebaseerd op gestandaardiseerde schemertellingen in het voorjaar, waarbij drie keer wordt geteld: twee maal 's ochtends en éénmaal 's avonds (of eventueel omgekeerd éénmaal 's ochtends en twee maal 's avonds). De voorjaarsstand betreft het hoogste aantal getelde reeën. De verwachte aanwas is niet meegerekend. Indien gegevens ontbraken is zo mogelijk uitgegaan van de gegevens van het jaar ervoor en anders van de gegevens van het jaar erna. Ondanks gestandaardiseerde methoden geven de verkregen voorjaarsstanden slechts de ondergrens aan van de populatie.

Tabel 21.1. Overzicht van de voorjaarsstand, het toegekende afschot, het gerealiseerde afschot en het valwild van reeën in Drenthe in de periode 2002 tot en met 2008.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
voorjaarsstand	8758	8856	9846	9503	9342	9531	10417
toegekend afschot	3375	3375	3375	3422	3379	3360	3375
afschot	2025	2550	2362	2457	2577	2539	2726
valwild	576	706	758	672	656	821	919
valwildpercentage*	7%	8%	8%	7%	7%	9%	7%

*(valwild/voorjaarsstand x 100%)

21.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

Het ree is een beschermde inheemse diersoort, waarvoor geen landelijke of provinciale vrijstelling kan worden vastgesteld.

Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, ter voorkoming van schade aan flora en fauna en in het belang van de openbare veiligheid kan de Provincie op grond van artikel 68 voor afschot van reeën ontheffing verlenen. Per april 2004 is een wijziging van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren (artikel 3) van kracht geworden waardoor het ook mogelijk is uit hoofde van populatiebeheer ontheffing te verlenen. Voorwaarde hiervoor is dat de aanleiding moet zijn gelegen in de schadehistorie ter plaatse en van het omringende gebied en de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

In haar beleidsnota van 2002 geeft de Provincie aan dat bij het niet ingrijpen in populaties het aantal reeën zal stijgen, waardoor meer voedsel- en territoriumconcurrentie en voedselstress zal ontstaan. Ook in geval van onnodig lijden van dieren kan regulerend optreden worden.

Belangrijke schade aan bossen en gewassen heeft in de provincie niet of nauwelijks plaatsgevonden.

21.3 Schade aan belangen

Mogelijke schade aan belangen

Openbare veiligheid

Reeën kunnen de openbare veiligheid (verkeersveiligheid) in gevaar brengen bij het oversteken van wegen. Dagelijkse trek van rust- naar foerageergebieden en migratie naar andere gebieden betekent bijna altijd dat wegen moeten worden overgestoken. Hierbij kunnen reeën de openbare veiligheid in gevaar brengen.

Gewassen

In het Handboek Faunaschade (Oord, 2002) wordt aangegeven dat reeën schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten. Tabel 21.2 geeft een overzicht van de gewassen waaraan reeën schade kunnen veroorzaken, het type schade en de periode waarin de schade meestal optreedt.

Tabel 21.2. Overzicht van de schade die reeën kunnen aanrichten aan landbouwgewassen. In de tabel zijn opgenomen de teelten waaraan schade kan worden veroorzaakt, het type, en de periode waarin de schade meestal optreedt (Oord, 2002).

Teelt	Schade	Periode	Opmerkingen
Granen (zomer- en wintergranen)	vraatschade	voorjaar	
Suiker- en voederbieten	vraatschade	voorjaar, zomer, herfst	Schade vooral aan jonge bladeren in het voorjaar
Vollegrondsgroenten algemeen	vraatschade	direct na uitplanten	
Appels en peren	vraatschade schielschade	winter en voege voorjaar	Schade door afbijten vruchtkoppen. Soms veegschade aan fruitbomen, door vegen bastgewei of markeren territorium.
Bramen en frambozen	vraatschade	voorjaar, zomer, herfst	Soms schade in framboos en braam door afveten blad.
Aardbeien	vraatschade	voorjaar	Soms schade door afvreten blad, net voor de vruchtzetting
Bloemen, bloemzaden en bloembollen	vraatschade	voorjaar	
Bosbouw en boomteelt	vraatschade veegschade	winter en voorjaar	Vraatschade vooral aan loofhout. Veegschade aan vers geplant bosplantsoen (lariks, douglas, spar, abiës, populier)

Flora en fauna

Voor reeënpopulaties in Nederland geldt dat de omvang daarvan niet beperkt wordt door natuurlijke predatoren, afgezien van enige predatie van kalveren door vossen. Het aantal reeën dat in een gebied kan leven, hangt met name af van het voedselaanbod in de verschillende periodes van het jaar en de aanwezige rust. Groei van de populaties kan daarom in bepaalde gevallen, met name als mogelijkheden tot migratie beperkt zijn, leiden tot voedselstress. Dit is niet alleen vanuit ethisch oogpunt onwenselijk, maar kan eveneens leiden tot schade aan fauna en wel aan de soort zelf. De conditie van reeën is sterk gerelateerd aan de voedselbeschikbaarheid. Bij een hoge reeëndichtheid neemt de conditie af en daardoor de kans op het uitbreken van ziektes toe, en kan vervolgens een abrupte afname van de populatie tot gevolg hebben.

Schade aan belangen in het verleden

Verkeersveiligheid

Tabel 21.1 geeft een overzicht van het aantal stuks valwild in de periode 2002-2008. Het betreft hoofdzakelijk doodgereden reeën, maar ook verdrinkingslachtoffers, maaiverliezen en aan ziekten bezwaken dieren zijn in de cijfers verwerkt. Het aantal stuks valwild in de gehele provincie varieerde van ca. 500 tot 900 stuks per jaar. Op Wbe-niveau schommelt het valwild tussen 2-20% van de voorjaarsstand en verschilt per jaar (zie tabel in bijlage). Dit zijn de gemelde gevallen. Volgens de Faunabeheereenheid wordt echter niet alle valwild gemeld. In tabel 8 in de bijlage wordt een overzicht gegeven van het valwild per Wildbeheereenheid.

Flora en fauna

Schade aan flora en fauna heeft zich in het verleden voor zover bekend (nagenoeg) niet voorgedaan, daar te hoge reeëndichtheden ten opzichte van de draagkracht door middel van afschot zijn voorkomen.

Gewassen

Uit de gegevens van het Faunafonds blijkt dat reeën in de periode 2002 tot en met 2007 gewasschade in de provincie Drenthe hebben veroorzaakt. In totaal is er in deze periode 12 keer schade gemeld (tabel 21.3). De getaxeerde schade in totaal bedroeg € 1997, en had betrekking op bomenkweek, bloemen, gras, maïs, overige akkerbouwgewassen en wintergraan (tabel 6 in de bijlage).

Tabel 21.3. Totaal overzicht van de schademeldingen en schadebedragen die getaxeerd en uitgekeerd zijn per jaar in de periode 2002-2007 voor geleden schade veroorzaakt door reeën (Bron: Faunafonds).

gewas	gegevens	2002	2003	2004	2005	2006	2007	totaal
alles	aantal meldingen	3	3	2	2	2	0	12
	getaxeerd bedrag	€ 0	€ 0	€ 1997	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1997
	uitgekeerd bedrag	€ 0	€ 0	€ 1898	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1898

Schade aan belangen in de toekomst

Bij het niet-beheren van de reeënpopulaties zijn de volgende effecten te verwachten:

- Reeënpopulaties die de draagkracht van een gebied overschrijden, met als gevolg overbevolking c.q. ruimtegebrek, waardoor voedselschaarste en stress optreden, waardoor een grotere vatbaarheid voor ziekten en parasieten optreedt.
- Door de verhoogde reeënstand is een toename van schade aan gewassen en bossen te verwachten in situaties waar afschot als schadebeperkende maatregel fungeerde.
- Verwacht wordt, dat het aantal aanrijdingen door voertuigen van reeën zal toenemen bij een stijgende reeëndichtheid, toename van voedseltochten en meer trekbewegingen door reeën die geen geschikt territorium kunnen bemachtigen: zwervend gedrag van jonge bokken.

21.4 Schadevoorkomende maatregelen

Mogelijk te nemen preventieve en schadebeperkende maatregelen

Openbare veiligheid

Ter voorkoming van aanrijdingen met reeën kunnen de volgende maatregelen genomen worden:

1. Het plaatsen van rasters, bij voorkeur gecombineerd met voor reeën geschikte passages (tunnels, ecoducten, aangepaste viaducten en wildsignalerings-systemen).
2. Het plaatsen van wildspiegels / reflectoren.
3. Het creëren van openheid en overzicht langs wegen.
4. Nachtelijke snelheidsbeperkingen.
5. Het aanbrengen van een geurgordijn.
6. Regulatie van de populatie, waarbij het accent ligt op afschot van kalveren en één- à tweejarige reeën zonder territorium.

Gewassen

Voor een overzicht van de mogelijk te nemen maatregelen om schade aan gewassen te voorkomen en/of te beperken wordt verwezen naar het Handboek Faunaschade (Oord, 2002) en de website van het Faunafonds (www.faunafonds.nl).

Flora en fauna

Ter voorkoming van schade aan natuurdoelstellingen kunnen de volgende maatregelen genomen worden:

1. Het plaatsen van tijdelijke rasters rond schadegevoelige vegetaties.
2. Dood hout en takken en boomtoppen na velling achterlaten, waardoor kiemplanten binnen de bescherming van dergelijke "takkenkooien" kunnen opgroeien.
3. Percelen binnen een terrein omspannen met koord, welke eventueel bewerkt zijn met afweermiddelen (geurgordijn).
4. Dichtheid van reeën (tijdelijk) afstemmen op de verjongingsdoelen van de betreffende terreinbeheerders.

Preventieve en schadebeperkende maatregelen in het verleden

In de afgelopen vijf jaar is ter voorkoming van schade aan landbouwgewassen en flora en fauna en in het belang van de verkeersveiligheid populatiebeheer van reeën uitgevoerd. Het beheer was erop gericht de reeënpopulaties in evenwicht te brengen met de draagkracht (voedselaanbod) en de biodiversiteit van de leefgebieden, de belangen van de grondgebruikers en de veiligheid van de weggebruikers. Daartoe zijn machtigingen tot afschot verleend voor bepaalde aantallen reeën per gebied. Als regel zijn deze machtigingen verleend op basis van een reeënbeheerplan (zie bijlage). Het gerealiseerde afschot is in de periode 2002-2008 toegenomen van 2025 stuks in 2002 tot 2726 in 2008 (zie tabel 21.1). Tevens zijn preventieve maatregelen genomen zoals het plaatsen van rasters en wildspiegels.

Gewenste stand en draagkracht

Voor de onderbouwing van de gewenste stand wordt verwezen naar het reeënbeheerplan (universeel beheerplan voor reeën in Groningen, Fryslân en Drenthe) dat opgenomen is als bijlage in dit plan. Dit plan is opgesteld door een werkgroep in opdracht van de Fbe's van de drie noordelijke provincies.

De werkgroep heeft de diverse in gebruik zijnde beheermethodes vergeleken en op hun bruikbaarheid onderzocht. Het telmodel en draagkrachtbepaling volgens Prof. Dr. J. van Haaften sluit het beste aan op artikel 10 van het Besluit Faunabeheer en is eenvoudig van opzet en uitvoering. De werkgroep stelt voor om als universeel en transparant beheermodel deze draagkrachtbepaling te gaan gebruiken. Om deze berekening ook voor veldreeën te kunnen toepassen is deze berekening met name aangepast door in principe 10-20% van de landbouwpercelen op te voeren als zijnde extra dekking voor de reeën. Voor de exacte berekeningsmethoden wordt verwezen naar de bijlage.

Het beheermodel kent de volgende onderdelen:

- Bepaling van de draagkracht
- Inventarisatie
- Aanwas en sterfte
- Richtlijnen
- Controle
- Monitoring.

Door het aantal reeën volgens het draagkrachtmodel te berekenen, is een Wbe in staat om de doelstand van het aantal reeën in hun werkgebied te bepalen. Om deze doelstand te vergelijken met de werkelijk in het gebied aanwezig zijnde reeën is er een vaste structuur en opzet van een telling bijgevoegd. Doordat alle Wbe's op dezelfde wijze schemertellingen organiseren en uitvoeren is monitoring van de ree in het werkgebied en daardoor ook in de drie noordelijke provincies mogelijk.

Er worden in het gebruikte model duidelijke richtlijnen gegeven voor de tijden waarop de reeën geschoten moeten worden. Zo kunnen/moeten bokkalveren tijdens de zogenaamde afschotperiode van de "geiten" worden geschoten. Ze dienen echter wel als afschot van een bok te worden geregistreerd. De werkgroep komt met een voorstel tot afschottijden die afwijken van de huidige afschottijden. Dit om zo effectief mogelijk gebruik te kunnen maken van de perioden waarop reeën in de biotoop actief zijn. De werkgroep adviseert om in de periode van 15 maart tot 15 april de rust in het werkgebied te handhaven en in deze periode de tellingen te organiseren.

Controle op de conditie van de reeën vindt plaats door de gewichten van de geschoten dieren per leeftijdscategorie te noteren en te verzamelen. Gaan de gewichten van de geschoten dieren omlaag, dan kan dit een indicatie zijn van de populatiedichtheid en kan bijvoorbeeld het afschot in een bepaald gebied worden verhoogd. Door de gegevens van de Wbe's in de drie noordelijke provincies te monitoren en te evalueren zijn de Fbe's in staat de gevraagde gegevens aan de Provincies door te geven.

De werkgroep heeft het draagkrachtmodel op zijn praktische bruikbaarheid onderzocht. Hiertoe zijn een vijftal Wbe's gevraagd de benodigde gegevens aan te leveren welke nodig zijn om het aantal reeën in het gebied te kunnen berekenen. De werkgroep heeft deze gegevens vervolgens vergeleken met de opgaven van tellingen die deze Wbe's over de afgelopen jaren hebben aangeleverd en kan concluderen dat deze gegevens overeen komen. Het Fbe-bestuur heeft het Universeel Reeënbeheerplan geaccordeerd. Op basis hiervan hebben alle Wbe's de draagkracht bepaald voor hun gebied (zie tabel 7 in de bijlage). Hieronder wordt de tabel vermeld met tellingen van 2002 t/m 2008 en berekening van het aantal reeën waarmee de draagkracht en doelstand voor Drenthe is bepaald.

Overzicht reeëntellingen met draagkrachtberekening voor Drenthe								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Doelstand
Aantal	8753	9250	9846	9503	9342	9531	10417	9.267

21.5 Beheer ter voorkoming en beperking van schade in de toekomst

Ter voorkoming van onaanvaardbare schade door aanrijdingen met reeën, landbouwschade en voedselstress met als gevolg een slechte conditie van de reeën, is beheer van populaties reeën gewenst. Uitgangspunt van de Faunabeheereenheid is dat de reeënpopulatie binnen haar werkgebied binnen zekere grenzen blijft. Dat wil niet zeggen dat deze niet mag fluctueren. Dit is in zekere mate ook meer natuurlijk. Voorkomen moet echter worden dat er onaanvaardbare schade ontstaat. Met het nieuwe reeënbeheerplan is de draagkracht bepaald op ongeveer 9300 dieren voor de provincie Drenthe. Uit de cijferreeksen van populatietellingen, afschot en valwild blijkt dat ongeveer een derde moet worden weggenomen om deze stand aan te houden. Belangrijke meetpunten zijn percentage valwild, omvang van de landbouwschade en de ontwikkeling van gemiddelde gewichten per leeftijdscategorie. De Wildbeheereenheden hebben hierin een belangrijke functie. Zij kennen de lokale situatie met betrekking tot reeën en de daaraan gerelateerde aspecten het best.

Door berekening van de draagkracht is ook in principe de gewenste stand of doelstand bepaald. Factoren als verkeersveiligheid (valwild), conditie van de populatie en gewassenschade in relatie tot de voorjaarsstand bepalen het noodzakelijke afschot. In onderstaande tabel is het afschot berekend op ongeveer 3650 per jaar voor de periode 2009-2014.

Berekening afschot reeën 2009-2014	
gemiddelde telling 2002-2008	9520
wegnemen 1/3	3173
gemiddelde correctie valwild 8%	733
verschil telling en doelstand	253
correctie valwild, conditie, landbouwschade 10%	952
afschot per jaar	3646

Overleg zal plaatsvinden met de wegbeheerders voor aanpassing van preventieve maatregelen om verkeersslachtoffers te voorkomen. Hierbij zal ook aandacht gevraagd worden de voor (verbetering van) de registratie van valwild.

Indien de komende jaren uit de jaarlijkse inventarisatie blijkt, dat de ontwikkeling van de stand dat vraagt, zal de afschotaanvraag per jaar enigszins bijgesteld moeten worden. Dit zal jaarlijks door de Wildbeheereenheden aan de Faunabeheereenheid gerapporteerd worden door middel van een standaard rapportageformulier.

Uit oogpunt van registratie, volksgezondheid, toezicht en handhaving is het noodzakelijk dat geschoten reeën voorzien worden van een uniek merknnummer. Dit registratiesysteem met behulp van loodjes van Vereniging Het Reewild wordt bekostigd door de machtiginghouders van het reeënafschot.

Ter voorkoming van schade door reeën aan gewassen zullen preventieve maatregelen worden ingezet volgens de richtlijnen van het Faunafonds (www.faunafonds.nl) en het Handboek Faunaschade (Oord, 2002).

21.6 Monitoring

Belangrijke meetpunten zijn de voorjaarstellingen, percentage valwild, omvang van de landbouwschade, de ontwikkeling van gemiddelde gewichten per leeftijdscategorie en het gerealiseerde afschot. Voor de monitoring wordt verwezen naar het universeel beheerplan voor reeën in Groningen, Fryslân en Drenthe dat opgenomen is als bijlage in dit plan en het bijbehorende rapportageformulier voor de Wbe's.

21.7 Overwegingen, conclusie en aanbevelingen van de Faunabeheereenheid

Overwegingen

- De populatieomvang (voorjaarsstand) fluctueert over de afgelopen periode tussen de 8758 (in 2002) en 10417 (in 2008).
- Jaarlijks zijn machtigingen verleend voor afschot van tussen de 3375 en 3422 reeën (gemiddeld 36,4% van de populatie). Dit is inclusief valwild.
- Door kleine aanpassingen van het model *Van Haften* is het mogelijk tot een realistische draagkrachtberekening te komen. De berekende draagkracht voor de populatie reeën (getelde voorjaarsstand) bedraagt ongeveer 9300 dieren.
- Er wordt in Drenthe weinig schade gemeld door reeën. Alleen in 2004 is er een belangrijke schade gemeld in bloemen (getaxeerd op € 1680) en aan gras (getaxeerd € 389), beide zijn uitgekeerd.
- Het valwild bedraagt 7 – 9 % van de voorjaarsstand (landelijk wordt 10% van de voorjaarsstand als maximaal toelaatbaar geacht). Op Wbe-niveau schommelt het valwild tussen 2-20% en verschilt ook per jaar.
- Op basis van het nieuwe beheerplan ten behoeve van populatiebeheer en schadebestrijding is een jaarlijks afschot noodzakelijk van 3650 reeën.
- Uit oogpunt van monitoring, volksgezondheid, toezicht en handhaving is het noodzakelijk dat geschoten reeën voorzien worden van een uniek merknummer.

Conclusie

De Faunabeheereenheid vraagt ontheffing aan voor een jaarlijks afschot van 3650 reeën ten behoeve van populatiebeheer en schadebestrijding in de gehele provincie, conform het reeënbeheerplan.

Aanbevelingen

De Fbe is voornemens het lokaal hoge valwildpercentage onder de aandacht van wegbeheerders (plaatsing wildspiegels) en beheerders van vaarwegen (aanleg uittreepplaatsen) te brengen.

De Fbe is voornemens in gesprek te gaan met natuurbeschermingsorganisaties en andere terreinbeherende instanties over het beheer van lokale reeënpopulaties indien daar aanleiding toe is met betrekking tot verkeersongelukken en conditie van de ree.

Het daadwerkelijk realiseren van het toegekende afschot is van groot belang vanuit het beheer van de populatie (aantallen, geslachtsofbouw, gezondheid) en vanuit het terugdringen van het valwild. De Fbe zal dit expliciet onder de aandacht van de Wbe's brengen. Tot nu toe was het aantal afschot inclusief valwild. Het ging hierbij dus om het totaal aantal dat jaarlijks uit de populatie wordt weggenomen (exclusief migratie en natuurlijke sterfte). Valwild wordt berekend als percentage van de voorjaarstelling. Deze aanpak geeft verwarring.

21.8 Referenties

Lange R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Oord J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.